

Lezing van Ds. H. Smit over Dr. K.J. Kraan, 'Opdat u genezing ontvangt; handboek voor de dienst der genezing'.

I. INLEIDING

Het is een zware opgave een omvangrijk handboek te bespreken binnen het raam van een TSB-middag. Ik moest een lijn van behandeling zoeken, die ons zou kunnen behoeden voor een gezamenlijk verdrinken in een massaliteit van gegevens. De volgende methode is door mij gevolgd:

Ik heb het handboek met aandacht gelezen. Daarna heb ik het laten 'bezinken'. Om vervolgens na te gaan welke punten in mijn geheugen recht overeind waren blijven staan na het wegvallen van vele details. Met de overgebleven punten ging ik weer aan de slag. Ze speelden ongeveer de rol van de vragen die een interviewer aan een schrijver stelt. Ze vormden het kader voor de behandeling. Daartegen zijn natuurlijk bezwaren aan te voeren. Er is mogelijk al te veel weggelaten. Met name de vrij brede historische orientatie en de liturgische overzichten en voorstellen zal men in mijn behandeling niet aantreffen. We moesten nu eenmaal een keus maken en drastisch ingrijpen op de hoeveelheid stof die geboden wordt.

In het volgende gedeelte komen de door mij 'overgehouden' punten aan de orde. Ik lever een zeer kortverslag van de overtuiging van Dr. Kraan dieaangaande. Daarna volgt een zeer summiere kritische benadering. Ook hierin zal ik mezelf zeer moeten beperken, wil de behandeling verteerbaar blijven.

II. ONDERVRAGING VAN HET HANDBOEK OP BEPAALDE PUNTEN

1. Rijk der duisternis - ziekte / verlossing - genezing

In ziekte worden we geconfronteerd met een objectieve macht van demonie, al leren de evangeliën ons wel heel duidelijk, dat men hier voorzichtig en genuanceerd behoort te spreken (57). Er is sprake van een tegenstelling ten aanzien van Gods goede schepingswil. In het koninkrijk Gods dat in Christus is verschenen heeft God zich tegen lijden en ziekte gekeerd en ze overwonnen (421). Voor genezen door Jezus en zijn volgelingen wordt in het NT telkens het woord 'sooizein' gebruikt, dat niet alleen genezen betekent, maar vooral ook bevrijden, ruimte maken, verlossen, redden (10). In het 'heil' is 'heling' van ziekten en kwalen ten volle begrepen (11).

Zo kan men ook omgekeerd de termen voor 'genezing' aantreffen, waar niet minder dan een totale volksbekering aan de orde wordt gesteld - zie Jer 3:22: 'Keert weder, afkerige kinderen, Ik zal uw afdwalingen genezen...' (33).

Er is ook een nauw verband tussen 'genezing' en 'verzoening'. In de dienst der genezing legt Jezus zelf zijn d o o r b o o r d e handen op ons hoofd (37). Terecht stelt Stanley Jones, dat het beloven van het afnemen van je zondelast het grootste geneesmiddel ter wereld is (429). Ook brengt de Tafel des Heren niet alleen impliciet genezing. Brood en wijn kunnen expliciet ter genezing in de Naam van Jezus ontvangen worden (331).

Maar hoe staat het dan met het lijden, dat men immers blijmoedig kan aanvaarden (Hand. 5:41) en vrolijk dragen (Dooptformulier)? Is dat niet in strijd met de notie van het demonische? Men onderscheide goed tussen lijden in schriftuurlijke zin enerzijds en ziekte anderzijds! Lijden hoort bij de nieuwe wereld, die over al met de oude wereld botst. Ziekte hoort bij de oude wereld, die ondanks de nieuwe wereld die in haar doorbreekt, nog steeds zichzelf wil continueren (64).

God kan ziekte 'zenden' - Num. 12:1vv; 2 Kon. 5:26,27; Hand. 12:23; Openb. 2:22. Maar dat doet Hij duidelijk in zijn strafgericht. Een 'pedagogische zin' (Bekering) kan wel een aspect zijn van de ziekte als straf, maar ze is nooit de oorzaak van ziekte! (198).

Samenvattend: Men zou ietwat chargerend kunnen stellen, dat genezing thuis hoort op de lijn van de 'gouden keten' van Rom. 8:30 '...en die Hij tevoren bestemd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft

Hij ook verheerlijkt'. Tussen rechtvaardiging en verheerlijking zou - op het terrein van de heiliging - de genezing haar plaats kunnen innemen.

Genezing behoort niet te worden ingedeeld bij het scheoselmatige en natuurlijke, maar bij verlossing en heil!

2. Hoofdelementen in de Dienst der Genezing

Waarin gaat nu de door Dr. Kraan bedoelde 'Dienst der genezing' uit boven wat wij als voorbede voor de zieken kennen?

Zonder ook maar een moment de grote betekenis van de voorbede te ontkennen stelt Dr. Kraan toch, dat er meer behoort te geschieden. Dat meerdere komen we op het spoor als we zijn betoog omtrent zegen en handoplegging volgen. In de bijbel is genezing een aspect van de vrede die ons in de zegen wordt toegesproken en zich daarin realiseert. Zegenen is meer dan bidden of wensen. Gods spreken in de zegen geneest, heel zakelijk en reëel (29). Jezus zelf sprak in zijn genezingswerk een bevel, een machtwoord uit (32). Zo mag ook ons genezingswoord een zegenwoord zijn, met de kracht van de zegeneade Heer geladen.....(32). Zegenen als een effectief toespreken van genezing en bevrijding. Het is dus niet juist dat de Anglicaanse liturgie alleen het gebed in de w e n s e n d e vorm kent (325). Ons zegenen mag niet 'zo maar' geschieden. Het mag en moet de voortzetting zijn van de zegen met handoplegging waarmee Jezus zelf bij zijn hemelvaart als de ware Hogepriester begonnen is (Luc.24: 48vv.) (36).

De handoplegging behoort tot de meest fundamentele zaken die het leven van de gemeente bepalen (Hebr. 6:2) (38). Hoofdelementen in de 'taal der handoplegging' zijn: onder beslag nemen, bescherming, overdracht, stichting van gemeenschap (52-53). In, met en bij dit alles de genezende inhoud van de handoplegging: Moeders hand op het hoofdje van een koortsig kind (53). In de handoplegging mogen wij onze menselijke hand lenen aan God, zodat God daarin zijn ziel kan leggen en Hij daardoor zijn Woord kan spreken en zijn werk kan doen (54).

Samenvattende Hoofdelement in de Dienst der Genezing is de zegen, welke te typeren is als een effectief toespreken van 'heil' en 'heling'. Deze zegen vindt plaats onder en door handoplegging, welke laatste te typeren is als een effectief teken. Men kan het ook anders formuleren: De handoplegging heeft sacramenteel-instrumentele betekenis.

Reeds aanstonds kan men de kritische vraag stellen of het niet bescheidener en voorzichtiger zou zijn het element van het ambt meer te beklemtonen dan het element van het instrumentele (het 'lenen' van de hand). Komt men op de door Dr. Kraan gekozen weg niet erg gauw in de - door hemzelf verafschuwde! - sfeer van de genezer als 'heilig medium'?

3. De relatie van ambt en charisma

Reeds de term 'Dienst der Genezing' doet uitkomen, dat Dr. Kraan niet denkt aan een optreden van 'losse' charismatici. Het werk der genezing behoort geïncorporeerd te worden in het normale functioneren van de gemeente als lichaam van Christus. Ook al hebben niet allen dezelfde functie, ze mogen toch niet ten opzichte van elkaar en van de gemeente in een isolement geraken. Zie ook onder punt 5!

Ambt en charisma behoren niet tegen alkander uitgespeeld te worden. De 'gewone' ambten worden in 1 Kor.12 mede tot de genadegaven van Jezus aan zijn gemeente gerekend (268).

Ten aanzien van de Dienst der Genezing zou men de oude welbekende lijn van 'inwendige' naar 'uitwendige' roeping kunnen volgen: Aan een groeiend verlangen en een steeds vastere overtuiging, dat men in de Dienst der Genezing zou willen/mogen/moeten werkzaam zijn, wordt door de gemeente binnen het kader van haar werkzaamheden een plaats gegeven in de weg van erkenning en opdracht, waarbij wederom handoplegging mag plaatsvinden (251).

Tot dusver is het betoog van Dr. Kraan helder en sluitend te noemen. Moeilijker evenwel wordt het als we informeren naar de verhouding tussen de 'Magna Charta' (20) van de Dienst der Genezing Jakobus 5:14vv. enerzijds en de paulinische gegevens aangaande de charismata - m.n. 1 Kor. 12(:28-31) - anderzijds.

In Jakobus 5 dienen het gebed en de zalfing met olie plaats te vinden in het kader van de ambtelijke roeping van de oudsten. Wel terecht zegt Kraan, dat in Jakobus 5 bij de ouderlingen, die de zieken zalven, geen bijzonder charisma wordt verondersteld (528, par. 40, Noot 12).

Hoe is dat nu te rijmen met het charisma-hoofdstuk 1 Kor. 12 en dan met name vss. 28vv., waar duidelijk wordt verondersteld, dat n i e t a l l e n gaven van genezing hebben? Dr. Kraan maakt het zich extra moeilijk als hij met zoveel klem betoogt, dat we niet mogen denken aan door de Geest geschonken en dan 'inblijvende' talenten. (259), dat zij die de bediening der genezing hebben toch nooit 'genezers' zijn (261), dat de bediening alleen maar plaatsvindt in een steeds weer openstaan voor en ontvangen van de krachten van de Geest. Een blijvend (door de Geest gewerkt) vermogen wordt niet uitgesloten!

Daarom kan Dr. Kraan in datzelfde verband ook weer stellen, dat geen ambtsdrager zich aan de Dienst mag onttrekken, omdat hij geen 'gaven' heeft en dat hij de Dienst niet aan 'charismatisch begaafden' mag overlaten (263). De laatste uitdrukking komt - als ik goed zie - bij Dr. Kraan geheel in de mist te staan. Op geen enkele wijze zijn de gaven des Geestes uit de mens. We zijn hier echter in de sfeer van een onzichtbaar en toch telkens zichtbaar wordend Rijk, waarin Jezus Christus op onvergelykelijke wijze Heer is (266).

Hoewel Dr. Kraan in zijn betoog mooie dingen zegt, slaagt hij er m.i. niet in aan 1 Kor. 12 echt recht te doen. Dat hoofdstuk wordt veel te 'jakobinisch' omgebouwd. Het is Dr. Kraan ten enen male onmogelijk om met de duidelijke onbekommerdheid van Paulus te zeggen, dat niet allen gaven van genezing hebben! Zouden bij Dr. Kraan toch e i g e n l i j k ziet allen moeten optreden?

Samenvattend: Dr. Kraan geeft enerzijds een goede en sluitende uiteenzetting omtrent de door hem geziene samenhang van ambt en charisma.

Anderzijds slaagt hij er niet in aan de verschillende gegevens van de Schrift recht te doen. Opvallend is zijn angst voor een 'natuurlijk' of 'schepselmatig' element in de gaven van de Geest. We kwamen die scherpe scheiding al eerder tegen - zie de samenvatting onder punt 1!

4. Genezing en geloof

Het is onmiskenbaar, dat het ontbreken van geloof - en dat bij de bedienaar nu eens, bij de zieke dan weer - de genezing kan verijdelen - Mrk. 6:5-6 (387, 388); Mt. 17:20 (393-394). Men zie ook de eis van een 'gebed des geloofs' in Jak. 5:14-15 aan de oudsten gesteld (229) en de herhaalde uitspraak van Jezus: 'Uw geloof heeft u behouden' - Mrk. 5:34; Mrk. 10:52; ... (388).

Overigens zien we dat Dr. Kraan de zo bekende 'kortsluitingsverbinding' van geloof en genezing niet aanvaardt! Jezus genas niet zo maar!. De Kananese vrouw wordt aanvankelijk afgewezen. Pas wanneer de Vader ziet, dat er toch genezing kan worden geschonken, kan Jezus het ook (Mt. 15). Stellig heeft Hij de verlamde aan de Schone Poort wel zien zitten, doch genezing volgt pas na Pinksteren (Hand. 3). Hier is de boog wijder dan de onge ruimte van geloof - ongeloof (451).

In meer dogmatische formulering stelt Dr. Kraan, dat ik genezing ontvang op de wijze der heiliging en niet op die der rechtvaardiging, waarmee hij mede bedoelt, dat genezing mij niet even 'onmiddellijk' en 'ongenuanceerd' wordt uitgedeeld op het moment des geloofs als de volle vergeving, ook al h e b ik in Christus alles (237-238). Het is zo, dat de Heer van Pasen en Pinksteren op e i g e n wijze zijn kruisoverwinning dynamiseert en tot wereldgeschiedenis maakt - Hand. 1:7 (!) (234).

Samenvattend: Dr. Kraan legt duidelijk de lijn tussen geloof en genezing, maar de verbindingslijn is langer, genuanceerder en minder direct dan men haar in zeer extreme Pinksterkringen pleegt te zien.

Een apart excursje kan worden gewijd aan het probleem van het geloof als charisma. Men zie de moeilijke tekst 1 Kor. 12:9, waar het geloof voorkomt als één van de gaven (!) des Geestes! (391). Kraan denkt hier aan het geloof, dat God telkens weer als een nieuwe verrassing in komende situaties zal geven op de tijd en wijze waarop het Hem behaagt (392). Hij ppogt de lijn van het 'algemeene' naar het 'bijzondere' te hoeden voor een scheiding tussen soorten van geloof. De door hem geuite gedachte speelt een rol in de behandeling van de

vraag of de Dienst der Genezing ook op getorrenen mag worden toegepast. Deze tak van de Dienst behoort niet tot de geregelde bediening, maar wanneer het God behaagt hier voor het geloof schenken mag de Dienst der Genezing ook deze toepassing hebben (365). Verhelderend is mogelijk de geopperde onderscheiding (het gebed betreffende): gebed van het vertrouwen en gebed van een ingegeven zekerheid (539, par.64, Noot 8).

Concluderend: Het betoog van Dr. Kraan is hier niet bevredigend, omdat het noodzakelijke onderscheid tussen het niet-hebben-van-een-bijzonder-charisma enerzijds en kleingeloof anderzijds niet helder aan de dag treedt. Evenmin is duidelijk hoe men een te vermijden aanmatiging kan onderkennen!

5. Dienst der Genezing- Gemeente-Occumene

We hebben reeds gezien onder punt 3-dat Dr Kraan de Dienst der Genezing wil opgenomen zien in het normale functioneren van de gemeente als lichaam van Christus. Momenteel is de gemeente daar niet rijp voor en draagt het werk noodgedwongen een wat individueel karakter. Vorming van groepen omvat bij lange na niet de gehele gemeente. Maar dat is een noodtoestand. Want Jezus wil als het Hoofd zijn dienst ook in dezen uitvoeren door zijn lichaam, dat is zijn gemeente (254). Men lette ook ten aanzien van het gebed op de plaats die de gemeente als geheel inneemt - Hand. 4:24vv.; Hand. 12:5vv.; Ef. 5:20;... (273).

Overigens blijve men niet staan bij de plaatselijke gemeente, die zich naast zoveel andere gemeenschappen heeft gevormd. Alleen met alle heiligen samen zullen wij de volheid van Jezus' genezende liefde kunnen ontvangen (Ef. 3:18) (239). Terecht stelt David du Plessis: 'Hoe meer schismata, hoe minder charismata' (511, par. 20, Noot 1).

Ook wijst Dr. Kraan op de gewetensnood van een hervormde ouderling, die vanwege de gescheurdheid van de kerk de handoplegging niet durft toe te passen, omdat hij zich niet 'ouderling van de gemeente' kan voelen. Hij is slechts - en waarop grond zich die merkwaardigheid? - ouderling van een 'stuk der gemeente'. Het schisma als breuk ook van de vrijmoedigheid. (527-528, par. 39, Noot 6). Het mag zo zijn, dat een herleving van de Dienst der Genezing een schisma-genezende factor is. En die zegenende werking wordt al veelal waargenomen.

samenvattend: Dr. Kraan heeft de hoop en de verwachting, dat vanuit de nieuwe charismatische beweging een saamvoegende kracht zal uitgaan, die onder de zegen van de Here ook schisma-genezend zal kunnen werken.

De kritische vraag, die zich voordoet, is toch wel deze: Mag de Dienst der Genezing zich dan distantiëren van werkelijke en diepgaande geschillen inzake leer en geloof? Men zie de 'charismatische hoofdstukken' 1 Kor. 12-14 als ingeklemd tussen de van ernst vervulde hoofdstukken 11 (over de rechte Avondmaalsviering) en 15 (over de heilsonmisbaarheid van Christus' opstanding en ons geloof dienaangaande)!

6. Wonder en Natuur

Wanneer er in rooms-katholieke kring een onderzoek wordt ingesteld of er in bepaald geval sprake was van een 'genezingswonder', dan gaat men uit van bepaalde vooronderstellingen omtrent het wonder. Daarbij speelt de relatie tot het 'natuurlijke' een merkwaardige rol. Een wonder hoort te zijn 'praeter naturam' of 'supra naturam' of zelfs 'contra naturam' (buiten de natuur om, er bovenuit, ertegenin). Een beslissend criterium is daarbij, dat het wonder zich voltrokken heeft z o n d e r m i d d e l e n e n z o n d e r t i j d s v e r l o o p (84; 83). Kraan verwerpt deze opvatting. Naar zijn inzicht is de kern van het wonder hiermee geraakt, dat God temidden en ten koste van de duistere 'toehoewaboemachten' (Gen 1:1) ruimte en tijd maakt voor een waarachtige geschiedenis, waarin Hij als bondgenoot van de mens met ons samen de bevrijding van deze machten tot stand brengt zodat er leven en welzijn is - en dat op een wijze die wij ongelofelijk en onmogelijk zouden willen noemen (82). In het wonder treedt God tegenover de machten om ons te bevrijden. In het wonder schept Hij vrijheid. Daarbij is evenwel het verloop van tijd en het gebruik van middelen in het geheel geen punt. Voor zijn opvattingen - zowel voor de anti-

7. Belofte en Vervulling

Met kracht keert Dr. Kraan zich tegen wat hij de traditionalistische opvatting noemt. Deze komt hierop neer, dat (genezings)wonderen worden beperkt tot het kader van de begintijd van de kerk of - wat breder - tot specifieke zendingssituaties. De wonderen zouden als tekenen thans overbodig geworden zijn. (86). Ook wordt gesteld, dat de ontslotenheid van de schepping en de ontwikkeling van wetenschap en geneeskunde voor ons thans de weg mogen vormen waarin Gods verhoring tot ons komt (87). Zo worden de tekenen gezien als een tijdelijk aanhangsel ter verzegeling van de autoriteit van Jezus' prediking (73).

Dr. Kraan stelt enkele ingrijpende vragen:

Waar blijkt in de brief van Jakobus - en dat zou uit te breiden zijn! - ook maar iets van een speciale zendingssituatie? (73).

Als voor Israël tekenen nodig waren gedurende de gehele geschiedenis, waarom dan ovoor ons niet? (73).

Men kan ook de genezingswonderen niet tot slechts-tekenen reduceren. Zij zijn tevens de zaak zelf! In de Heiland is het beslissende doorbreken van het volle eschatologische heil gegeven (202).

Men behoort Pasen te eerbiedigen als een in onze historie effectief ingaand heilsfeit (203). Jezus is met zijn discipelen al de dagen - geen sprake van 'reductie' tot een begintijd (291).

Genezingswonderen zijn méér dan tekenen. Dat kan mede blijken uit de vermelding van Jezus' beweegredenen. Van Jezus wordt meermalen het woord 'splanchnizesthai' gebruikt - Mt. 14:14; Mt. 20:34; Luc. 7:13; (304). Ook hier is van 'gebondenheid aan een begintijd' niets te merken. In de goede zin van het woord is ontferming tijd-loos en daarom al-tijdig! Ook zijn toorn - Joh. 12:33, 38 - is niet met het merk van 'tijdgebondenheid' te bestempelen (305).

Ook hier vindt men bij Dr. Kraan naast het bovenstaande duidelijke nuanceringen. Hij citeert Blumhart, die ten aanzien van teleystellingen opmerkt, dat mogelijk pas latere geslachten de vrucht van onze gebeden - 'hamerslagen op de bolwerken van de Vorst der Duisternis' - zullen ervaren (442). We zagen reeds - onder punt vier - , dat Kraan ook weer met nadruk stelt, dat Christus op zijn eigen wijze zijn kruisoverwinning in de wereld doet ingaan en dat ook hier ten volle geldt wat in Hand. 1:7 over het beschikken des Vaders over tijden en gelegenheden wordt gezegd (234).

Evenwel is het als kleingeloof te veroordelen, als men - mede onder invloed van een star traditionalistisch almachtsgeloof - de mogelijke teleurstelling in zijn geloof en gebed(!) gaat 'inbouwen': '...als U het niet doet is het ook goed'. We mogen genezing als een geschonken recht 'claimen'. We behoren te gelijken op de weduwe van Luc. 18:1-8, die om haar recht bleef vragen! (444). Het blijft te betreuren, dat de Reformatie het Koninkrijk Gods, dat in Jezus gekomen is en komt, niet krachtiger heeft gezien en beleden als 'realising eschatology' (473).

Samenvattends: Hoewel ook Dr. Kraan erkent, dat het volle heil van het Koninkrijk nok uitstaat, wil hij de ons zo bekende caesuur tussen belofte en vervulling, tussen wandel in geloof en wandel in aanschouwen, niet aanvaarden. Christus' paasglorie werkt zich zichtbaar uit en dóór in ons leven en in onze geschiedenis. Dat betreft dan ook werkelijk ons volle leven en welzijn. De uitdrukking 'realising eschatology' geeft helder dit standpunt aan. God deelt om zo te zeggen de heerlijke toekomst reeds heden met volle handen uit!

III. ENKELE LIJNFEN VAN CRITISCHE BENADERING

1. Het 'ontsloten karakter der werkelijkheid' van onbelang?

We beginnen met enige aandacht voor Jak. 5:14vv. Mij heeft altijd geboeid een uitleg, die in dit gedeelte (mede) een antithetische tendens aanwezig acht. Men kan hierbij denken aan gegevens als 2 Kon. 1:3 en 2 Kron. 16:12, waar de Here als de grote Geneesheer gesteld wordt tegenover de afgod Baäl-Zebub en de geneesheren (tovenaars?). Jakobus zou dan bedoelen, dat men zich in ziekte wenden moet tot de dienaars en vertegenwoordigers van de enige ware Heer en dat het er bij de medische behandeling op aankomt welke naam wordt

Het heeft de Here behaagd de maand van de grote verlossing uit Egypte te stellen tot het 'hoofd' van de maanden des jaars (Ex.12:2). Daarmee wordt het gehele gewone gebeuren van het jaar gesteld op het fundament van de verlossing! Een goede oogst wordt zo een vervulling van het door de Here begonnen verlossingswerk. Let ook op de opmerkelijke vervlechting van verlossingsgebeuren en oogsttij in de grote feesten (Lev.23). We zouden hier inderdaad kunnen stellen, dat het verlossingsheil het creatuurlijke gebeuren annexeert. Maar deze verbinding is niet te leggen bij een oogst onder de volken van de omtrek, ook al is de uiterlijke gestalte geheel gelijk aan die in Israël en al valt hier evenzeer de dragende en onderhoudende kracht van de Here te belijden! Er is geen sprake van een 'opzuiging' die als het ware automatisch zich voltrekt!

Zou het ook in de nieuwe bedeling niet mogelijk zijn de relatie heil - genezing aanwezig te zien bij degenen, die de Vader heeft verlost uit de macht der duisternis en overgebracht in het Koninkrijk van de Zoon zijner liefde (Kol.1:13)? Zonder dat de relatieve zelfstandigheid van het creatuurlijke vervalt en zonder dat deze belijdenis wordt kortgesloten tot een algemeen geldige these van welhaast automatische signatuur! Het herstel van de ongelovige buurman moet anders bezien worden en blijven, al is de uiterlijke gestalte ook net eender en wordt ook bij hem de dragende en onderhoudende kracht Gods door de gelovigen beleeden.

Zo zou ik met veel meer omzichtigheid dan Dr. Kraan aan de dag legt, willen spreken van een bijzondere 'heiliging' die het creatuurlijke kan ondergaan vanuit het heil Gods. Als we zien dat God in zijn bemoedigende genade ook steeds nadruk legt op de subjectieve factor - het geloof -, dan zou ik ook hier op de subjectieve zijde van deze bijzondere 'heiliging' willen wijzen met een aanhaling van 1 Tim.4:5: de heiliging van het geschapene door het Woord Gods e n d o o r g e b e d !

Ook de bespreking van de charisma's draagt de trekken van 'creatuur-mijding': Geen 'inblijvend talent'; 'niets uit de mens'. Toch laat het 'rijtje' van 1 Kor. 12:28 ons de ruimte om - mede - te denken aan heiliging van het creatuurlijk aanwezige: '...om te helpen, ...om te besturen...'. De vraag 'òf-òf' heeft veelal de (on)zin als de vraag of we Lucas' evangelieverhaal nu te danken hebben aan zijn 'inblijvend talent' ò f aan de Heilige Geest (zie Luc.1:1-4)

Moeten we dan ook niet komen tot een andere inzet in de benadering van het probleem der alternatieve geneeswijzen? Kan er geen sprake zijn van creatuurlijke gaven? De moeilijkheid is daarbij, dat het creatuurlijke niet gemakkelijk in 'reincultuur' is aan te treffen. Het kan ook een 'negatieve heiliging' ondergaan! Ons oordeel behoeft evenwel niet aanstonds negatief te zijn.

3. Meer aandacht voor tijden en gelegenheden in Gods heilswerk!

Dr. Kraan verwerpt de binding van wonderen en tekenen aan de begintijd van de kerk. Ik zou deze these ook zelf niet als 'wet van Meden en Perzen' willen aanvaarden! Toch zijn er in de uitvoering van Gods heilsplan tijden en gelegenheden: tijden waarin de stof voor het geloof gegeven wordt en tijden waarin men door het geloof uit het eerder geschonkene moet leven!

De Oude bedeling: De w o n d e r e n van de woestijntijd moeten in gelovige herinnering blijven, als Israël in Kanaän op de gewone wijze aan de kost komt (Dt.8).

De funderende wonderen, door de eerste generatie a a n s c h o u w d , moeten aan de volgende geslachten door o n d e r w i j s e n v e r k o n d i g i n g doorgegeven worden. (Dt.6:20-25). Wat door de eerste generatie werd aanschouwd en beleefd, strekt zich via de onderwijzing naar de volgende generaties uit en wordt zo 'geloofseigendom' van a l l e geslachten! Van aanschouwen naar geloven!

Ten aanzien van de nieuwe bedeling willen we ook op de 'tijden' wijzen: Eerst de tijd waarin de 'stof' voor het geloof wordt verstrekt: de evangeliën en - in bepaald opzicht - Handelingen. Ook hier markeringen van de overgang: Terwijl Thomas de opgestane Heer nog mocht a a n s c h o u w e n , zullen komende generaties moeten geloven z o n d e r t e z i e n (Joh.20:29). Wat Jezus v o o r d e o g e n van zijn discipelen heeft gedaan, wordt aan

thetische alsook voor de thetische elementen - verwlst Kraan naar het fun-
derende wonder van Israëls geschiedenis: de Exodus door de Rode Zee - zie
vooral Ex.14:21. Men ziet daar alle genoemde elementen: 'ongelofelijk', 'on-
mogelijk', bevrijdend; niet 'zonder middel', niet 'zonder tijdsverloop!' (83).
Verder zien wij, dat Kraan aan Kuyper een naturalisering van het wonder verwijt,
omdat deze het wonder opsluit in de algemene werken van God in de schepping
en onderhouding aller dingen. Volgens Kraan moet het worden omgekeerd: We
hebben de schepping te bezien vanuit het heilshistorische wonder! (508-509,
par.18, Noot13).

** Tussenbalans: Met een schok ontdekken we de nauwe verwantschap van Dr. Kraan's
uiteenzetting en een hoofdstroom van de Moderne Theologie, welke het schepsel-
matige en structurele in feite geheel laat opgaan in het motief van 'exodus'
en 'bevrijding'. Hier komen we de achtergrond op het spoor van het duidelijke
negeren van het schepselmatig en natuurlijke, dat ons al eerder heeft getrof-
fen - zie punt 1 Samenvatting en punt 3 Samenvatting).

De opvatting van Dr. Kraan heeft concrete gevolgen voor de lijnen van zijn be-
toog. Eerst noemen we de uitermate positieve relatie tussen Dienst der Gene-
zing en Geneeskunde, zoals Dr. Kraan die stelt. Men zou kunnen zeggen, dat
de Dienst der Genezing de Geneeskunde in zich zou kunnen opnemen! De radicale
eenheid van 'heling en heil, van verbond en verbinden' komt ten goede aan de
waardering voor de geneeskunde (105). God gebruikt de geneeskunde om zijn gaven
te schenken (115). Daarom ligt over elk stukje herstel, over iedere bekering,
ook over elke genezing iets van de glans der opstanding (9). Dat wordt niet
weggenomen, als de medicus zelf deze verbanden niet ziet! Wel behoort de
gedachte aan een 'vis mediatrix naturea' (een genezende kracht der natuur)
te worden verworpen, daar de bijbel wat wij natuur noemen zet in het kader
van vergankelijkheid en vruchteloosheid! (112-113) - zie Rom.8:18vv.
Van groot belang voor deze positieve appreciatie van de geneeskunde is uiter-
aard de opvatting van Dr. Kraan, dat genees- m i d d e l e n en een herstel
p e r i o d e geen instanties zijn, die de invoering van de geneeskunde in
het heilswerk van God zouden kunnen verbieden.

Als een tweede gevolg zie ik de absoluut-negatieve beoordeling van diverse
'alternatieve' geneeswijzen (161 vv.). Magnetiseurs en iriscopisten vallen
zonder nuance onder een negatief oordeel! Hierbij speelt ongetwijfeld mede
een rol, dat Dr. Kraan vanuit zijn theologische vooronderstellingen geen
ruimte heeft voor de vraag naar een (mogelijk) bewaard blijven van oorspron-
kelijke scheppingsgaven. Waar het schepselmatig en structurele in de gedach-
tenontwikkeling wegvalt, daar treedt aanstonds het scherp dilemma 'Uit de
Geest' of 'Uit de satan' op de voorgrond. Ik wil niet ontkennen, dat Dr.
Kraan ook hier vaak gelijk heeft in zijn afwijzing. Is het absolute van die af-
wijzing evenwel gewettigd?

Samenvattend: De opvatting van Dr. Kraan omtrent het wonder vertoont de trek-
ken van de moderne 'exodus- en bevrijdingstheologie', waarbij het schepselmati-
ge en structurele door het bevrijdingsmotief wordt opgeslokt. Elk schepselma-
tig 'midden-gebied' valt weg. Alles in op de meest directe manier of uit God
of uit satan. Dit vindt een positieve uitwerking voor de Geneeskunde, een
negatieve voor de alternatieve geneeswijzen!

Twee kritische vragen:

(1) Is het wel mogelijk de 'vis mediatrix naturea' van de Geneeskunde los te
maken? Is zij niet te zeer een essentieel uitgangspunt (voor de homeopathie
vooral)?

(2) Zit hier niet een stevig brok rationalisme als ondergrond? Het valt me
altijd op, dat het begrijpelijke veelal bij God wordt ondergebracht, het nog-
niet-doorziene bij de satan! Is dat geen doorwerking van de scholastieke these,
dat God r e d e l i j k is?

** Hier invoegen:

Een gelijksoortige kritiek richt zich tegen de opvattingen van J.H. Diemer:
Deze zou Adam zoveel mogelijk trekken van Jezus willen toekennen, terwijl
Kraan Adam alleen maar kan zien als type van Jezus! (518-519, par 26, Noot 6).

aangeropen en dat de weg naar herstel gebaad wordt door het gebed *d e s g e l o o f s* en door *de kracht van de H e r e !*

Bij deze benadering speelt de *n i e t - o n t s l o t e n h e i d* van de werkelijkheid een niet onbelangrijke rol: de geneesheer is hier nog te gelijk priester en het medische is ingebed in het cultisch-religieuze. Men kan hier denken aan de hellenistische infiltratie van de Asclepiosdienst!

In deze situatie moet de vertegenwoordiger van de ware Heer in de gemeente tevens optreden als geneesheer: de zalving met olie als duidelijk *m e d i - s c h e* handeling (Luc.10:34), waaraan de Here in zijn ontferming een 'meerwaarde' kan verlenen zoals eenmaal aan het *r e i n i g e n d e* zout van Elia (2 Kon.2:20).

De daarop volgende *o n t s l u i t i n g* van de werkelijkheid is van groot belang. Zij gaat namelijk gepaard met wat we een *d e s a c r a l i s e r i n g* zouden willen noemen. De 'kortsluiting' tussen het goddelijke en het geschapene gaat wijken voor de erkenning van de *e i g e n a a r d* van het geschapene (Gen.1:12,21; ook Gen.2:19v.), waarbij de wetenschappen - physica, wiskunde, geneeskunde - zich gaan losmaken van het godsdienstig-cultische (niet te ver-eenzelvigen met God en het geloof!).

Men zou kunnen spreken van een *r e l a t i e v e z e l f s t a n d i g - h e i d* van het geschapene en van de desbetreffende wetenschap, waarbij de wetenschapper overigens ten volle God als Schepper en Onderhouder kan erkennen. Interaard dreigt het gevaar van een volledige secularisering steeds, zo-als de geschiedenis wel heeft bewezen!

Nu de arts niet meer verschijnt als Asclepiosdienaar en de ruimte duidelijk aanwezig is om bij het gebruik van zijn medicijnen de Here aan te roepen en Hem te danken, hebben wij, dacht ik, Jakobus' nadruk op de Naam en op het gebed en het geloof als het blijvende vast te houden, terwijl we de medische zijde (het 'met olie zalven') aan de arts mogen toevertrouwen.

Het is mogelijk, dat de oude tijden terugkeren en dat de antichristelijke teneur van de tijd gaat culminereren in een nieuwe sacralisering van wetenschap, kunst, enz.. Dan zullen de artsen weer priesters worden en wordt het hele leven weer als ingebed in een nieuwe cultus-uit-de-mens. Het zeer agressieve Mao-communisme in China vertoonde hiervan duidelijke trekken, zoals Kraan vermeldt (517-518, par.24, Noot 16).

Als het zo ver komt, wordt de tegenstelling tussen de Here en de geneesheren/priesters weer actueel. Het kan nodig zijn, dat de gemeente dan alsnog geheel terugvalt op haar oudsten en op de onderlinge (gebeds)hulp!

Het zal duidelijk zijn, dat we niet kunnen instemmen met de gedachte, dat ons in Jak. 5 een 'Magna Charta' voor een opnieuw te institueren 'Dienst der Genezing' zou worden gepresenteerd!

Opmerking: In de bovenstaande benadering van Jak.5 volgden we in grote lijnen de gedachtenontwikkeling van Ds. E.R. Postma (thans te Eindhoven) in een artikel in 'Opbouw', 2e Jrg.(1958), 273evv.

2. Het probleem van het 'creatuurlijk bestand' van het geschapene

In Kraan's beschouwingen over het wonder hebben we kennisgemaakt met een eigenaardig 'wegvallen' van het creatuurlijke. Dit werd immers opgezogen door het *h e i l*. We wezen erop, dat hier mede een oorzaak ligt van de 'kortsluiting', die we steeds aantreffen: deminie - ziekte; heil - 'heling'. We willen dit nader uitwerken.

We zagen reeds, dat ook de geneeskunde in het 'opzuigproces' begrepen is. Zij behoort tot het heil en moet daarbij ^{dan} afstand doen van de idee der '*vis media-trix naturea*'! We wezen erop, dat de geneeskunde toch vaak en doelbewust een 'beroep' doet op de vitale en regeneratieve krachten van het organisme. Ook hier dient erkend te worden een relatieve zelfstandigheid van het creatuurlijke - onder Gods bestel!

Ik wil erkennen, dat het heil in Christus ook en ten volle de 'heling' omvat. Maar is deze belijdenis omkeerbaar in die zin, dat ik nu ook vanuit *e l k e* genezing kan opklimmen naar Christus' heilswerk?

volgende geslachten door de b e s c h r i j v i n g doorgegeven (Joh.20:30-31).

Na het grote 'spreek-en-hoor-wonder' van Pinksteren (Hnd.2) zien we dezelfde Pinksterkerk heel gewone en praktische maatregelen nemen in verband met een moeite die zeer nauw met de 'talen' samenhangt en ook in dat gewone wordt de Geest erkend en genoemd (Hand.6:1-6). Wat eenmaal gezien en beleefd mocht worden in de meest directe zin van het woord strekt zich - via verkondiging en onderwijzing - naar de volgende geslachten uit en wordt zo hun 'geloofseigendom' z o n d e r e e n c o n t i n u e h e r h a l i n g s s t r o o m !

Een grote verscherping treedt op als de overgang der tijden eveneens gemarkeerd blijkt te worden door een verdieping van het l i j d e n !

Er zullen dagen komen, dat de discipelen - tevergeefs - zullen begeren één der dagen van de Zoon des mensen te zien (Luk.17:22).

Hebben zij eerst van de aanwezigheid van de bruidegom mogen genieten, straks zal de bruidegom van hen weggenomen worden en dan zullen zij v a s t e n (Mt. 9:15).

De tijd, waarin Christus bij de discipelen was, was een tijd van b e w a r i n g, maar de ure komt, waarin de door van de discipelen als Gode-welgevallig zal worden beschouwd (Joh.16:1-4).

Wat staat dit alles v e r a f van de door Dr. Kraan gesuggereerde 'realising eschatology', waarin immers Christus' opstandingsglorie in een feitelijk continu proces zou worden uitgewerkt in het leven van de zijnen.

Hoe staat Paulus nu tegenover deze dingen?

De apostel, die vele wonderen en tekenen mocht doen (Hnd.14:3), legt sterke nadruk op het 'nog niet' van het heil, op het zuchtend verwachten van de verlossing van het lichaam, op de hoop die nog niet gezien wordt (Rom.8:23-24). Hij, die genezingen mocht verrichten (Hnd.14:10), verwacht Christus als verlosser van ons vernederd lichaam (Phil.3:20-21).

Hij, die een dode heeft mogen opwekken (Hnd.20:10-12), verwacht de ontroning van de laatste vijand op de Dag van Christus (1 Kor.15:26v,50vv.) en zegt dat ons leven met Christus verborgen is in God om bij Christus' verschijning geopenbaard te worden (Col.3:1-4).

Een p r o c e s v a n 'r e a l i s i n g e s c h a t o l o g y' ? Bij deze sterke nadruk op hoop, verwachting, zuchtend uitzien, de Dag van Christus?

Stellig kan de Here op allerlei wijzen - ook in genezing - voor zijn volk een oase in de woestijn bereiden. Maar ons past hiertegenover een eerbiedig: 'Ubi et quando visum est Deo'!

We willen hier nog een enkele opmerking aan toevoegen.

Ook Dr. Kraan wordt geconfronteerd met de klemmende vraag: Waarom moeten wij dan nog sterven? Is de dood ook voor hem niet de grote 'theorie-breker'? Kraan beroept zich in dat verband op Jes.65:20, waar ten aanzien van de komende verheerlijking van Israël de belofte wordt uitgesproken, dat de jongeling als een honderdjarige zal sterven en dat de grijsaard zijn dagen zal voleindigen (204-205). 'Er is ook een dood die als vrucht in je rijpt, zonder dat je lichaamskracht of zielekracht in je wordt afgebroken....' (206; zie ook 522, par.31, Noot 8).

De vraag dringt waarom wij deze overweging niet aantreffen in Paulus' spreken over dood en sterven?

Het lijkt me mogelijk, dat de oudtestamentische gelovige zich verblijdt over de verbluffende v e r w i j d i n g van zijn levenshorizon, gerekend vanuit Gen.2:17 '... t e n d a g e d a t g i j d a a r v a n e e t, z u l t g i j v o o r z e k e r s t e r v e n'. Paulus evenwel rekent vanuit de opstanding van Christus, waarin het eeuwige leven begrepen is, ook voor de gelovigen. Van daaruit komt de dood naar voren als breker en vijand, al mag de troostvolle verwachting overheersen! Pas vanuit de opstanding kan men het volle gezicht op de dood a a n ! Maar dat betekent ook, dat Dr. Kraan's 'neutraliseringspoging' ten opzichte van de dood als mislukt moet worden beschouwd, omdat de troost ten aanzien van het sterven geheel in de hoop en verwachting is gecentreerd!

4. Enkele notities over het probleem van het geloof als charisma

In het lijstje van 1 Kor.12:7-10 komt het geloof voor als een gave, die aan

sommigen in de gemeente wordt geschonken, terwijl anderen weer andere gaven ontvangen.

Wat is de betekenis hiervan?

Velen verwijzen naar 1 Kor. 13:2 en typeren de bedoelde gave als 'een geloof dat bergen verzet'. De moeilijkheid doet zich daarbij voor, dat Mt. 17:20-21 het 'verzetten van een berg' juist verbindt met 'een geloof als een mosterdzaad', waarbij als tegenstelling het 'kleingeloof' optreedt. Het is onmogelijk om in dit verband te denken aan een bijzondere gave, die aan de één wel en aan de ander niet geschonken wordt!

De volgende opmerking helpt ons mogelijk verder:

'Het gaat bij dit charisma dan ook niet slechts over de zekerheid van hetgeen God op zijn tijd en wijze zal doen ter vervulling van zijn beloften, maar over de zekerheid van zelf door God in staat te worden gesteld op een bepaald ogenblik een wonderwerk te verrichten' - zie H.N. Ridderbos, 'Paulus. Ontwerp van zijn theologie', Kampen 1966 (518). In deze richting gaat ook Kraan, als hij herhaaldelijk opmerkt, dat het God behagen kan voor een bepaalde bijzondere verrichting 'het geloof te schenken'. Het charisma zou dus hierin bestaan, dat God bepaalde beloften-~~van~~ bekrachtiging op bepaalde gelovigen appliceert en hun daaromtrent zekerheid geeft.

Bij dat schenken van zekerheid zal God stellig gebruikmaken van Woord en verkondiging. Toch wordt de zekerheid kennelijk niet geboren uit de toepassing van 'algemeen geldende regels van uitlog'.

Bij deze opvatting zou de verwijzing naar 1 Kor. 13:2 alsnog tot zijn recht kunnen komen.

De aanvaarding van deze opvatting zou enkele belangrijke gevolgen hebben: Allereerst zou duidelijk worden waarom men in de evangeliën geen verwijzing naar zulk een geloofscharisma tegenkomt. Christus heeft immers met zijn eigen woorden aan de apostelen een ver reikende opdracht gegeven - zie bv. Mt. 10:1-8. Voor hen vielen daardoor 'algemeen' en 'bijzonder' samen en kon de zekerheid omtrent een persoonlijke applicatie geen probleem worden. Daarom is ook bij hen het verwijt van 'kleingeloof' (Mt. 17:20) terstond op zijn plaats.

Vervolgens wordt de gedachte, dat iedere gelovige toch eigenlijk tot alles bekwaam zou moeten zijn, afgesneden. Hier geldt het 'waar en wanneer het God behaagt' met alle nadruk. Het verwijt van 'kleingeloof' zou - in dit verband - misplaatst zijn. Deze overweging zou een heilzame ontspanning te weeg kunnen brengen, al mag men haar natuurlijk niet tot een 'hoofdkussen' maken.

Bovenstaande overwegingen zouden dan ook een grote ondersteuning betekenen voor de aansporing toch méér aandacht te geven aan de unieke positie van Christus' apostelen. - Zie C. Vonk, 'Eénmaal Pinksteren', A. de Blois, Schiedam 1975.

5. De taal der handoplegging

Men kan de handoplegging losmaken uit het speciale kader van een 'Dienst der Genezing' en haar stellen in het oorspronkelijke raam van de z e g e n . Ten aanzien van de 'taal' der handoplegging is het opvallend, dat Dr. Kraan haar afleidt uit 'oermenselijke' gegevenheden: moeder en kind - verzorging - bescherming - 'berging'. Anders dan bij de zalving met olie is hier geen sprake van een 'taal-binding' aan een bepaalde ontwikkelingsfase in cultuur of wetenschap. Er is sprake van 'al-tijdigheid'!

Ik heb het net als vele andere predikanten meegemaakt, dat een stervende in zijn onrust mijn hand greep. In het stevig drukken van zijn hand heb ik me ten volle ambtsdrager gevoeld - vertegenwoordiger van Christus. Ik had het besef, dat ik mijn hand mocht laten dienst doen als een 'griffel in de teken taal van de Here' om de boodschap van geborgenheid over te brengen!

Verdient het niet de overweging om bij het 'opleggen van de Naam' (Num. 6:27) ook die direct verstaanbare 'tekening' te geven van Gods heilzaam beslag leggen op- en van zijn beschermend 'bergen' van-de ambtsdrager die zijn dienst begint, het bruidspaar, de zieke, de bedroefde, ...?

De scherpe kijk op ambt en tekentaal doet ons ademen in een zuivere lucht en zal 'superstitie kunnen uitbannen. Zeer bedenkelijk acht ik evenwel de 'medium-gedachte': Ik en mijn hand als 'geleiders van goddelijke energieën.

Zo had ik veel kritiek. Maar ik heb ook niet weinig ontvangen aan suggesties en uitgangspunten voor nader overwegen.